

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio tertia. Vtrum anima Christi videat in Verbo omnia, possibilia, quæ in
Deo eminenter continentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Damas.
Eckius.
Greg. Naz.
Psal. 119.
103.

Conc. Lat.

Anima
Christi non
comprehensibilis
est.

Resp. ad
argumenta.

in 70. Deum, inquit, infinitus modis, & adhuc amplius incomprehensibilis est, & infra: omnia, quae ab illo facta sunt, infra ipsius gloriam sunt, sola autem Trinitas incomprehensibilis est, & in gloria incomparabilis, &c. Decimo tertio. Damascen. lib. 1. de fid. cap. 1. & 4. Deum vocat, omnibus modis incomprehensibilem, ubi Eckius hoc bene explicat, & confirmat. Decimo quarto, Gregor. Nazian. orat. 1. saepe hanc veritatem inculcat, & ad illam accommodat illud Psal. 119. Posuit tenebras latibulum suum, & illud Psal. 103. Amictus lumine, sicut vestimento, Scillud, Abyssus sicut vestimentum, amictus eius. Vbi etiam Elias hoc notat, & oratione 34. numero 9. & 19. de Angelis beatis loquens, dicit, elevari ad conspiciendum Deum, si non potius, saltem melius, quam nos. Idem significat orat. 36. n. 66. Denique definita est haec veritas in Concil. Lateranen. de summa Trinitate, & fid. Cathol. cap. Firmiter, Credimus, & simpliciter confitemur, unum esse Deum, infinitum, immutabilem, incomprehensibilem, ubi tam absolute, & simpliciter definit esse Deum incomprehensibilem, sicut immutabilem; sicut ergo ita immutabilis est, ut etiam de potentia absoluta mutari non possit; ita incomprehensibilis est, ut nulla ratione a creatura comprehendere possit; hoc enim sensu Theologi, & Catholici omnes loquuntur de Dei incomprehensibilitate, & ita illam intelligunt, unde dubium non est, quin Concilium eodem sensu de illalocutum sit.

Ultimo argumentor ratione, quia Deus est immensus, & infinitus; ergo non potest a creatura finita comprehendi, quae consequentia visa est à Theologis per se nota ex terminis, quamvis rationem eius non omnes eandem reddant: explicabitur vero melius sectione sequenti, ex qua, veluti à signo, confirmabitur haec veritas, quia intellectus creatus non potest in Deo videre omnia, quae in eo sunt, quod est signum, non posse comprehendere omnipotentiam eius. Et haec rationes probant conclusionem quoad veritatem ipsam, quoad gradum autem certitudinis fidei, satis probata videtur omnibus, regulis fidei, scilicet, Scriptura, traditione, & definitione Ecclesiae.

Dico secundo. Eodem modo certum est, animam Christi non comprehendere diuinam essentiam. Ita docent Theologi omnes supra citati, & sequitur aperte ex dictis, nam anima Christi, intellectus eius & actus, quo videt Deum, creata sunt, & finita: sed Deus est incomprehensibilis per actum creatum, & finitum, ergo. Confirmatur, quia si anima Christi, videndo Deum, comprehendere ipsum, vel id esset ex communi ratione visionis, scilicet, quia clare videt totum Deum, prout in se est; & hoc non est satis, alias quilibet beatus comprehenderet Deum, quod esse haereticum, ostensum est: non ergo satis est videre totum, nisi videat totaliter, ut explicatur late in prima parte, q. 12. & sectione preced. dictum est, & in sequenti non nihil attingemus: vel hoc conuenit animae Christi ex singulari ratione vnionis: & hoc etiam dici non potest, quia Verbum vnitum, neque est principium formale videndi, neque per se ipsum, ac formaliter dat intellectui virtutem, seu efficaciam ad videndum, neque etiam ratione illius datur intellectui Christi infinita aliqua virtus cognoscendi; ergo non potest magis illa anima comprehendere Deum, quā si esset separata, & haberet idem lumen gloriae, &c. Et confirmatur, quia comprehendere diuinam essentiam, est proprium attributum ipsius diuinae naturae, sed post hanc vnionem, naturae manent inconfusae, & attributa vnus non communicantur alteri; ergo, quamuis anima sit vnita, non propterea est potens ad comprehendendam diuinam naturam.

Ad difficultatem in principio positam fere respondum est, iam enim ostendimus, quomodo ex Scriptura haec veritas colligetur, & quid proprie significet attributum hoc, scilicet, Deum esse incomprehensibilem. Ad illud vero simile, quod afferebatur de inuisibili, respondetur, communiter à Patribus

Fr. Suarez. tom. 1.

interpretari, Deum simpliciter, & per omnem potentiam esse inuisibilem à creatura, dicitur enim inuisibilis oculis corporis, vel exacta & adaequata visione intellectus. Patres vero ibi citati aperte loquuntur in illis locis de comprehensione, ut significat assecutionem; & non ut significat perfectam cognitionem, iuxta distinctionem explicatam in principio articuli primi Diui Thomae. In alijs vero locis à nobis citatis pro conclusione, euidenter loquuntur de comprehensione in ea significatione, qua nunc vtimur, ut legenti omnia loca aperte constabit.

Ad rationem responderetur, saepe veritatem aliquam esse de fide certam, modum autem explicandi, vel defendendi illam, cadere sub opinionem, & ideo non licet ex eo, quod aliquod principium in opinione positum sit, inferre, conclusionem etiam esse opinabilem, nisi illatio sit ita euidentis, ut omnino necessario sequatur; in proposito ergo omnes Theologi sine controuersia fatentur, ut veritatem fidei, Deum esse incomprehensibilem, & in alijs opinionibus ita procedunt, ut nihil huic veritati contrarium admittere audeant: & ita, qui existimant, lumen gloriae posse esse infinitum, vel intellectum creatum posse videre in Deo omnia, quae in eo sunt eminenter, negant inde sequi comprehensionem DEI; qui vero hoc sequi existimant, assumptionem negant. Unde ex his opinionibus illa semper eligenda est, cum qua melius veritas fidei consistere possit.

SECTIO III.

Utrum anima Christi videat in Verbo omnia possibilia, quae in Deo eminenter continentur.

Prima sententia affirmat, videre animam Christi in Verbo omnia, quae Deus potest facere de sua potentia absoluta. Ita tenuit Hugo in lib. de scientia animae Christi, qui falso fundamento nititur, scilicet, quia anima Christi videt Verbum visione increata. Quod supra reiectum est, & ex hic dictis intelligi potest, etiam posito illo fundamento, hoc non sequi, quia posset intelligi, visionem illam magis, vel minus communicari pro capacitate suscipientis. Alioqui dicendum consequenter esset, animam Christi comprehendere Deum, quia visio increata, comprehensio Dei est, quam vero falsum sit consequens, constat ex sect. precedente. Hanc vero sententiam tenet Magist. in 4. distinct. 14. & ibi Albert. art. 1. & probabilem censet Scot. quest. 2. cuius argumenta parum vrgentia sunt, & ex parte idem tenuit Alenf. 3. part. quest. 13. memb. 7. Durandus questio. 2. dicit enim videre animam Christi in Verbo omnia, quae in Deo sunt eminenter, saltem quatenus possibilia sunt: consentit etiam ex parte Henric. quodlibet. 7. qu. 4. & 5. qui hoc affirmat de speciebus possibilibus, non tamen de indiuiduis. Alcius lib. 3. Summ. tractatu. 1. cap. 5. qui hoc tribuit scientiae vnionis, non beatae vt sic, sed hae distinctio est imperitina, ut supra vidimus. Fundamentum Magistri sumitur ex quibusdam testimonijs ad Colossens. 2. *In eo sunt omnes thesauri sapientiae, & scientia Dei*, ubi Chrysost. homilia 5. affirmat, Christum omnia scire, & nihil ignorare, si autem non omnia videret, aliqua nesciret, & ignoraret. Propter quod hanc sententiam videtur etiam tenere Fulgentius in lib. ad Perandum, responsione ad tertiam questionem, Et Euseb. discipulus Hieronymi, in epistola, quam de morte eius ad Damasum scripsit, & habetur tom. 9. oper. Hieron. refert, ipsum Hieron. morti proximum his verbis cum Christo fuisse colloctum. *Tua anima statim ac inseparabiliter suis vnita diuinitati, omnia sciuit & potuit, quae ipsa scit, & potest diuinitas.* Et confirmari ratione potest, quia non implicat contradictionem, hanc perfectionem communicatam esse intellectu.

O o

telle.

tellectui Christi; ergo non est, cur negemus fuisse illi vlatam: imo Durand & Henric. putant id, quod ipsi affirmant, necessario sequi ex visione Dei, unde non tribuunt hoc Christo, tanquam singulare illi, sed tantum omnibus beatis commune.

Bonavent.
Marfil.
Scot.

Secunda sententia affirmat, animam Christi per lumen gloriæ scire in habitu omnia quæ sunt in Deo, tamen in actu secundo non posse simul videre omnia, sed hæc, vel illa suo arbitratu, vel prout Deus reuelare voluerit. Ita tenet Bonavent. distin. 14. ar. 2. q. 3. & Marfil. q. 10. ar. 2. Scotus autem ibi, q. 2. primum improbat hanc opinionem, deinde vero in illam ferre incidit, alio modo minus probabili. Obijcit ergo contra illam primo, quia omnis habitus potest habere actum sibi adequatum. Quæ ratio non est efficax, si sensus sit (ut reuera esse oportet ad efficaciam argumenti) habitum habere unum actum adequatum circa totam materiam suam. Concrarium enim ferre reperitur in omnib. habitib. & in potentijs animæ, quibus suo modo simile est lumen gloriæ. Deinde subdit opinionem suam, dicens, animam Christi in actu primo videre omnia, non in actu secundo: illum autem actum primum dicit esse, non per lumen gloriæ, sed per ipsammet visionem, quam dicit interdum actuare per modum actus secundi circa aliqua obiecta, ad quæ ipse intellectus attendit: interdum vero tantum per modum actus primi, si intellectus non attendat contra quam sententiam virgentius procedit argumentum ipsius Scoti, quia visio essentialiter est actus secundus, & ultimus, & actuatur potentiam, non actiue, sed formaliter, unde si actu est, non solum potest habere effectum formalem sibi adequatum, sed etiam necessario illum habet, quia necessario inheret subiecto secundum totam suam entitatem, & rationem: fieri autem non potest, ut qualis actu inherens subiecto, non habeat in illo suum effectum formalem adequatum; est ergo illa distinctio actus primi & secundi, omnino repugnans ipsi visioni.

Verespondeamus quaestioni, suppono ex sententia Augustini, & omnium Theologorum, paucis Nominalibus exceptis, posse beatum, videntem Deum, videre in ipso creaturas, quæ in Deo eminenter continentur, non tantum effectiue, seu causaliter, ut quidam dicunt, id est, quod ex visione Dei resultet alia cognitio creaturarum per propriam speciem, hoc enim non est proprie videre in Verbo, sed potius in proprio genere: neque cognitio hæc esset Matutina, sed Vespertina, & in Christo talis cognitio ad scientiam infusam pertinet, non ad beatam; intelligitur ergo formaliter, quia per ipsammet visionem, qua videtur Deus, videntur creaturæ in ipso, cum enim ipse sit prima causa omnium, eminenter omnia continens, in ipso, tanquam in causa, possunt effectus videri: sicut enim Deus videndo se ipsum videt omnia, quæ in ipso sunt, ita potest participationem illius scientiæ creaturæ communicare.

Circa hoc vero duo obseruare oportet. Primum est, vt creaturæ dicantur videri in Deo, non satis esse, vt eodem actu videantur, quo Deus, sed oportere, vt Deus ipse sit ratio videndi creaturam. Dupliciter enim intelligi potest, duas res vno actu intellectus cognosci, primo tantum concomitanter, ita vt neutra sit ratio cognoscendi alteram. Exemplum esse potest in Angelo, qui habet speciem vniuersalem, representantem duas naturas, v. g. hominis, & equi, & consequenter habet unum actum adequatum illi speciei, quo simul cognoscit hominem, & equum, & neque homo est ratio cognoscendi equum, neque contrarium: ideo dico illa duo tantum concomitanter cognosci illo actu, per quæ non magis dici potest equus cognosci in homine, quam è contrario, quia nulla est maior ratio in vno, quam in alio. Secundo intelligitur duo aliqua cognosci vno actu intellectus, non tantum concomitanter, sed quia unum est ratio co-

gnoscendi aliud; exemplum est in Angelo, qui videndo, & penetrando essentiam hominis, consequenter intuetur, & videt proprietates, non solum enim vno actu vtramque videt, sed etiam videndo vnum, ratione illius videt aliud, & tunc proprie dicitur videri vnum in alio: & signum à posteriori esse potest, quia, quando hoc modo cognoscuntur duo eodem actu, non potest actus terminari ad obiectum in alio cognitum, nisi mediante illo. Cum ergo creaturæ dicantur videri in Deo, non est sensus videti tantum priori modo, & quasi concomitanter; sed posteriori modo, scilicet, quia visio Dei est ratio cognoscendi creaturas, quod patet, tum ex ipso modo loquendi; nam si tantum concomitanter se haberent, non magis cognoscerentur creaturæ in Deo, quam Deus in creaturis, quia non haberent inter se ordinem respectu actus cognoscendi: tum etiam, quia considerando illa duo obiecta, quasi per accidens esset cognitio vnius ad cognitionem alterius, quandoquidem vnum eorum nullo modo esset ratio cognoscendi alterum. Quin potius addo, si illa duo obiecta non ita se habent, vt vnum sit ratio cognoscendi aliud, gratis omnino dici cognosci, aut videri Deum, & creaturas eodem actu, quia plura obiecta non attinguntur vno, & eodem actu, nisi quia, vel in ratione obiecti cogniti habent inter se connectionem & ordinem alicuius causalitatis, respectu talis cognitionis, vel quia per eandem speciem intelligibilem representantur; essentia autem diuina licet respectu sui ipsius suppleat vicem speciei, tamen respectu creaturarum non habet vicem speciei intelligibilis, immediate inducentis, vel efficientis cognitionem earum in se ipsis, tanquam ratio, seu medium incognitum (vt philosophi loquuntur) quia hic modus cōcurrentis ad cognitionem alterius est imperfectus; Deus autem non continet creaturas illo imperfecto modo, sed eminenter, tanquam perfecta causa earum; unde licet Deus possit supplere sua infinita virtute efficientiam cuiuslibet speciei intelligibilis; non tamen hoc potest per modum obiecti, nisi respectu sui ipsius; respectu vero aliorum tantum per modum causæ supremæ, quæ per suam voluntatem supplere potest efficientiam particularis causæ, & ita potest facere, vt visus videat sine specie, supplendo per omnipotentiam suam efficacitatem speciei, & hoc modo potest idem facere in intellectu; hoc tamen nihil refert ad visionem beatam, neque ad visionem creaturarum in Deo: non ergo se habet diuina essentia per modum vnius speciei intelligibilis immediate representantis Deum, & creaturas: ergo ex hac parte non est ratio, vt cognoscatur Deus & creatura eodem actu: ergo si aliunde non esset connexio inter obiecta, ita vt vnum esset ratio, seu medium cognitum ad cognoscendum aliud, nulla esset causa, propter quam illa duo eodem actu cognoscerentur: videntur ergo creaturæ in Deo, quia Deus cognitus, est ratio cognoscendi illas. Et hoc sensu vere dicit saepe D. Thomas, videri creaturas in Deo ex vi visionis ipsius Dei, sicut Deus videt illas in se ipso, tanquam in causa, & primo principio, hic autem modus cognoscendi non solum non repugnat, sed potius pertinet ad perfectum genus cognoscendi: illa autem visio Dei in se ipso, & creaturarum in ipso, est altissima participatio scientiæ Dei, supremi ordinis, & rationis cuius esse potest.

Dicit, inde fieri, visa vna creatura, videri necessario omnes, quia non est maior ratio de vna, quàm de alia. Negatur tamen consequentia, quia cum lumen sit finitum, ex parte illius provenire potest, vt aliqui effectus videantur, & non omnes, & hi potius, quam illi, vel quia ipsum lumen est determinatum ad hos effectus potius, quam ad illos, vel quia concursus necessarius ex parte diuinæ essentiae, datur ad cognoscendam diuinam essentiam, vt continentem hos effectus potius, quam illos: sic n. saepe contingit, in vno prin-

visio Dei
non cognoscit
di creaturas

D. Thom.

Obijcit.

Respondit.

principio videri aliquam conclusionem, & non alias, vel ex defectu specierum, vel luminis.

Et hinc vltius sequitur, ceteris paribus, eo perfectius videri Deum, quo plures, vel perfectiores effectus videntur in ipso; quia cum Deus visus, sit ratio videndi creaturas, necessario videntur in ipso omnes creaturæ, quæ ex vi visionis perfectæ vique ad talem gradum videri possunt, & ideo, vt plura videantur, necesse est, vt perfectiatur visio respectu ipsius Dei: alioqui tales creaturæ non viderentur ex vi visionis Dei, sed immediate, & quasi concomitanter simul cū Deo, & ideo, quidquid sit, an ex perfectiori visione Dei, necessario sequatur visio plurium, vel meliorum effectuum (de hoc enim modum non disputo) tamen è contrario, si plures effectus videntur, ceteris paribus, recte à posteriori inferitur, Deum ipsum perfectius videri.

Vltimo tandem obseruandum est, cum dicimus, creaturas videri in Deo, non esse sensum, quod videantur solum secundum esse, quod in ipso Deo habent: hoc enim nō esset cognoscere formaliter ipsas creaturas, sed solum ipsum esse diuinum, quod eminenter continet illas, quod omnes beati necessario vident, nec ex vi illius visionis posset beatus discernere creaturas, vel inter se, vel ab essentia Dei, vnde nec posset vere dici videre creaturas.

Et hæc est sine dubio mens Augustini, vt D. Thomas, & grauiores Scholastici illum intellexerunt, & plane colligitur ex lib. 2. Gen. ad lit. cap. 3. & lib. 4. c. 24. & sequentibus, & lib. 5. ca. 4. 18. & 19. sed non possumus hoc loco hac latius persequi. Videt ergo beatus creaturas secundum esse proprium, quod habent, seu habere possunt, in seipsis, & secundum proprias perfectiones formales earum, dicuntur tamen videri in Deo quia (vt dictum est) Deus visus, est ratio videndi illas, seu quia, intime penetrando eminentem perfectionem Dei, eodem indiuisibili actu videtur formalis perfectio creaturæ, quæ in Deo eminenter continetur, & est quasi obiectum omnipotentis eius, & hoc modo dici potest creatura videri in Deo, vt in causa, & in se ipsa, vt in obiecto cognito in sua causa.

Et hinc cessat questio, quæ inter aliquos Theologos versatur, an per visionem beatam possint dici creaturæ videri in proprio genere; quidam enim affirmant, vt Marfil. in 3. q. 10. ar. 2. Alij vero negant. Sed, intellectus nominibus, non potest esse questio de re: nam si cognitio in proprio genere nihil aliud significet, quam cognitionem rei, prout in se est, vel esse potest, hoc reuera conuenit visioni beate respectu creaturarum quæ per illam videntur: si autem cognitio in proprio genere significet cognitionem rei per propriam speciem, quæ immediate, & primo terminatur ad rem in se cognitam, & non in alio, hoc modo illa visio non dicitur esse cognitio in proprio genere, & is est communior vsus huius vocis, & ita sine dubio loquendum est, vt colligere licet ex D. Tho. 1. p. q. 12. art. 9. & q. 14. art. 5. Secoto, & alijs in 3. dist. 14.

Dico primo. Anima Christi Domini non videt actu in verbo omnia, quæ absolute in omnipotentia Dei continentur. Hæc conclusio est communior Theologorum, D. Thomæ hic, & generaliter. 1. p. q. 12. art. 8. & omnium Thomistarum, Caiet. Capreo. & Palud. in 3. dist. 14. q. 1. & ibi Bonauent. artic. 1. q. 2. art. 2. q. 3. Ricard. artic. 1. q. 4. art. 3. quest. 3. & ex parte consentit Henricus supra citatus, & in Directorio Inquisitorum, quæst. 11. refertur; contrariam sententiam Tarraconæ fuisse, vt erroncam, ab Inquisitoribus damnatam, & quendam Arnaldum coactum esse illam retractare. Sed ille Arnaldus videtur in eam sententiam incidisse ex principio erroneo, & quia male sentierit distinctionem naturalium in Christo, vt colligi potest ex alijs, quæ ibi referuntur, alioqui vero hæc sententia per se sumpta tantum

Fr. Suarez, Tom. 1.

A est probabilior theologia opinio, & ad fidei dogmata non pertinet, quia neque extat Ecclesiæ definitio, neque Scriptura, & Patres aliquid de hac re loquuntur, neque ex reuelatis euidenter sequitur, sed solum probabilius. Ratio ergo D. Tho. quæ conclusionem hanc probat, est, quia, si anima Christi omnia possibilia videret in Deo, comprehenderet Deum. Quæ ratio late examinari solet in citato loco primæ partis. Nunc breuiter explicatur eius vis ex dictis, fer. 1. quia, teste August. epistola. 112. c. 8. Tunc aliquid comprehenditur, quando ita videtur, vt nihil omnino eorum, quæ in ipso sunt, videntem lateat. Et propterea inquit idem August. 12. de Ciuit. c. 18. & lib. 83. quæstionum q. 14. quod comprehenditur, finiri à comprehendente, sicut in materialibus quantitatibus, à quibus sumpta est metaphora, tunc vna quantitas dicitur comprehendere ab alia, quando intra illam tota clauditur, & finitur: sed si anima Christi videret, quidquid in Deo est formaliter & eminenter, nihil, quod in Deo est, lateret animam videntem ipsum, & tota (vt ita dicam) cognoscibilitas Dei finiretur intra cognitionem illius animæ: ergo per illam cognitionem comprehenderetur Deus.

Hæc ratio enervari potest distinctione sect. 1. re. citata, de comprehensione extensiva & intensiva: dicitur enim, prædictam visionem esse comprehensionem tantum extensivæ, atq; adeo secundum quid, non tamen simpliciter & omni modo, hoc est, extensivæ, & intensivæ: & ideo non repugnare, dari visionem Dei creatam, qua omnia possibilia simpliciter videantur in ipso; quia, quod fides docet, Deum esse incomprehensibilem, non est necesse vt excludat comprehensionem secundum quid seu extensivam sed comprehensionem omni modo perfectam, etiam intensivæ. Quod si non repugnat, communicari creaturæ talem visionem, qua omnino videatur Deus quoad extensionem potentis suæ, credibilius sane erit, esse communicatam animæ Christi, vt facile ostendi potest ex his, quæ de gratia ipsius infinitate diximus.

In hac responsione, conditionalis illa mihi valde placet, & fere ex terminis longe verisimilior apparet, nimirum, si non repugnat dari visionem creatam, qua videantur in Deo omnia, quæ Deus videt scientia simplicis intelligentiæ & visionis, talem visionem communicatam esse animæ Christi: quia tota illa est proportionata dignitati eius, & multum conferet ad perfectionem beatitudinis eius. Et nulla est probabilis ratio, ob quam talis visio illi communicata non sit, maxime cum inferius ostensum sit, si talis visio aliunde nō est impossibilis, posse optime intelligi sine vlla infinitate entitativa per modum intentionis vel extensionis, sed solum cum perfectione indiuisibili simpliciter finita, & obiective tantum infinita, quam constat esse possibilem. Itaque conditionalis illa, licet euident non sit, quia totum pendet ex libera voluntate Dei, nec certa, quia non est reuelata, est tamen per se verisimilior & probabilior.

Addo tamen vltius, illam hypothesein, scilicet, talem visionem Dei creatam non repugnare, falsam esse. Quanquam enim, vt statim dicam, difficile sit ratione hoc convincere, tamen in his rebus magnū est autoritatis pondus, & ratio satis verisimilis non deest. Itaque illa sententia in primis est contraria D. Thomæ, qui non aliter probat, Christi animam non videre omnia in Verbo, nisi deducendo ad impossibile, nimirum, quod comprehenderet Deum: & eodem disursu, probat 1. p. q. 12. art. 8. Beatos non videre in Deo omnia, quæ sunt in ipso eminenter, quia, scilicet, comprehenderent diuinam potentiam, & consequenter Deum, quia non potest vnum attributum sine alijs comprehendere, cum omnia sint de essentia cuiuslibet. Deinde est illa sententia aliena à sensu Patrum, qui, dum aiunt, esse Deum incomprehensibilem, & comprehensionem eius esse impossibilem,

O o 2 intel-

August.

Anima Christi cur Deum non possit comprehendere.

Qualiter enervari videtur ratio prædicta.

Roboratio, & enervatio expenditur.

Comprehensio omnium quæ in Deo sunt formaliter & eminenter, etiam sine infinita intentione & claritate impossibilis.

Autoritatis probatur.

Dicitur.

Respondit.

D. Thom. 1. p. q. 12. art. 9. & q. 14. art. 5. Secoto, & alijs in 3. dist. 14.

D. Thom. 1. p. q. 12. art. 8. & omnium Thomistarum, Caiet. Capreo. & Palud. in 3. dist. 14. q. 1. & ibi Bonauent. artic. 1. q. 2. art. 2. q. 3. Ricard. artic. 1. q. 4. art. 3. quest. 3. & ex parte consentit Henricus supra citatus, & in Directorio Inquisitorum, quæst. 11. refertur; contrariam sententiam Tarraconæ fuisse, vt erroncam, ab Inquisitoribus damnatam, & quendam Arnaldum coactum esse illam retractare. Sed ille Arnaldus videtur in eam sententiam incidisse ex principio erroneo, & quia male sentierit distinctionem naturalium in Christo, vt colligi potest ex alijs, quæ ibi referuntur, alioqui vero hæc sententia per se sumpta tantum

intellectui creato, non tractant de intensione vel de claritate cognitionis, sed de totali obiecti penetrati-
one, & omnium, quæ in illo, quouis modo sunt, aut
cognosci possunt. Hoc facile sibi persuadebat, qui
sect. præced. adducta satis attente considerauerit.
Præsertim sunt clarissima verba Gregorij, qui lib. 10.
Moral. post superius adducta, subdit, *Angelica vel ha-*
mana mens, cum ad incircumscriptum lumen inibat, eo
ipso se, quo est creatura, coangustabat, & super se quidem per
proiectum tendit, sed tamen eius fulgorem comprehendere,
nec dilata sufficit, qui & transcendendo, & portando om-
nia, & implendo concludit. Vbi considerandum in-
primis est, eum loqui de statu beatitudinis: sicut enim
inchoat, *In retributionis culmine.* Deinde est ponde-
randum illud verbum, *Eo ipso, quo est creatura, hæc e-*
nim ratio habet locum in omni intellectu, & lumi-
ne. Notandum est etiam illud, *Nec dilata sufficit,* si-
dem enim est, ac si diceret; *Quantumvis in virtute*
intelligendi crescat, aut eleuetur. Tandem expendo
illa vitima verba, *Qui transcendendo omnia concludit,*
Nam in hoc plane significat, ratione suæ infinite per-
fectionis, quæ omnia continet, non posse adæquate
cognosci. Vnde statim subiungit sequentia verba.
Excelsior celo est; & quid facies? Profundior inferno; &
unde cognosces? Longior terra mensura eius, & latior
maris. Chrysost. etiam locis ibi citatis aperte excludit
comprehensionem Dei in hoc sensu. Innuat etiam
valde Nazian. nam licet frequentius loquatur de vi-
atoribus, interdum tamen extendit sermonem ad
omnes, & loquitur ex parte obiecti. Specialiter pon-
derandum est verbum illud orat. 84. num. 4. *Si non*
prorsus, ut certe plenius, loquiturq; de angelis videntib.
Deum, quos dicit, non prorsus videre, & orat. 36. nu.
66. Quemadmodum nemo est, qui aerem totum vnquam
hauserit, ita Dei naturam, nec mens vnquam vlla prorsus
concepit. In his etiam, quæ ex August. rectuli, ponde-
randa sunt illa vitima verba, *Deum esse incompre-*
hensibilem, Quia plenam eius naturam, nemo videre po-
test. Non enim ad intensiorem vel claritatem cogni-
tionis, sed ad obiectum id refert. Et eodem modo
loquuntur ceteri ibi citati, & Cyprian. in Præfat. ad
lib. de Cardin. Christ. oper. & Basil. lib. de vera fide,
Huc accedit, quod sect. 1. ostensum est, hanc perfe-
ctionem cognitionis sufficere ad comprehensionem
simpliciter: at nemo dicit absolute, animam Christi
comprehendisse Deum, aut creaturam posse ad De-
um comprehendendum eleuari: ergo.

Quam va-
tione aliqui
intenti pro-
bae student.

At vero in reddenda ratione, cur hoc repugnet,
non modica, ut dixi, difficultas est. Quidam hac va-
tuntur ratione. Ad videndum in Deo omnia abso-
lute possibilia; necessaria esset visio infinita in sua
entitate, saltem secundum augmentum extensivum:
omnis autem infinitas in actu, repugnat creaturæ, ut
nunc supponimus, & supra tactum est. Idemq; argu-
mentum fieri potest de lumine gloriæ, quod scilicet,
lumen actu infinitum, ad talem visionem requira-
tur. Probatur autem assumptum, quia creaturæ pos-
sibiles sunt infinite, seu in infinitum simpliciter pro-
cedunt, tam in singularum specierum individuis,
quam in ipsis speciebus, ut ex 1. p. q. 25. suppono: & ad
videndas plures rerum species seu perfectiones in
Deo, maior seu intensior visio necessaria est, & quo-
res visæ, plures fuerint, eo maior erit perfectio visio-
nis & luminis; & in utroq; augmento progredi po-
test in infinitum: ergo, si ex parte obiecti peruenitur
ad videndum infinita simpliciter, necesse etiam est
visionem ipsam peruenire ad infinitam intensiorem,
vel extensivam in actu: quia nec potest fieri ascen-
sus ad visionem altioris ordinis, neq; in eodem or-
dine potest fieri augmentum, nisi extensivum, vel
intensivum: neq; in eo augmento listi potest in ali-
quo termino finito, cum processus in rebus visis nō
sit intra aliquem terminum finitum, sed in tota lati-
tudine entis creabilis.

Super ratio- Hæc ratio aliquando mihi visa est efficax, & sumi

Artic. I. vsque ad IV.

ex D. Thom. 1. p. q. 12. ar. 7. & 8. nam in priori probat, *Deum non posse comprehendere, quia non potest vi-*
deri in infinito lumine; in posteriori vero probat, nō
posse creaturā videre in Deo omnia possibilia, quia
comprehenderet Deum. Vnde de primo ad vitimā
inferri videtur, quod, si creatura videret in Deo om-
nia possibilia, videret in infinito lumine, quia com-
prehenderet ipsum, & ad comprehensionem neces-
sarium esset infinitum lumen. Vnde si obijciatur, quia
plus est videre Deum, quam creaturas: sed ad viden-
dum Deum non requiritur infinitum lumen: ergo
neq; ad videndas creaturas; facilis est responsio ex
dicto discursu, quia plus est comprehendere Deum,
quā videre, & ideo ad illud potest necessario requiri
infinitum lumen, licet ad hoc non requiratur. Vi-
dere ergo creaturas in seipsis minus est, quam vide-
re Deum, tamen videre illas in Deo, maius quid est,
quam videre præcise Deum, non videndo creaturas
in ipso, quia videre creaturas in Deo, includit videre
Deum, & videre plures creaturas in Deo, includit vi-
dere Deum perfectius, cæteris paribus: & consequen-
ter videre omnes possibiles, videtur esse infinite vi-
dere Deum, quod non fit, sine infinito lumine, & in-
finita visione. Vnde Soto in 4. loco supra citato, cō-
cedit, si per impossibile viderentur in Deo omnia
possibilia sine infinita claritate, visionem illam non
fore comprehensionem: sed ideo talem visionem
necessario fore comprehensionem, quia non potest
fieri sine infinito lumine, & ob eandem causam esse
impossibilem creaturæ.

Sed nihilominus hæc ratio in prædicto sensu non
tam efficax nunc apparet mihi, sed aliquid ei addere
ut persuadeat, iudicio necessarium. Triplex ergo in-
finitas potest intelligi in tali visione. Prima est essen-
tialis, & specifica, secunda extensiva in ordine ad ob-
iectum, tertia intensiva in ordine ad subiectum. Ra-
tio ergo facta nō procedit de prima infinitate essen-
tiali, neq; in hoc sensu fit ab autoribus eius: tum quia
supponunt, talem visionem, qua viderentur in Deo
omnia possibilia, esse creaturam: nō enim disputamus
nunc cum Hugone & alijs, qui posuerunt, illam vi-
sionem esse increatam: visio autem creata non po-
test esse infinita simpliciter, & in specie sua, ac essen-
tialiter etiam, quia supponunt, talem visionem esse
eiusdem speciei cum visionibus aliorum beatorum,
qui non vident in Deo omnia possibilia; augmentū
ergo talis visionis solum esse potest alterutro ex ijs
duobus modis, vel utroq; simul: in neutro autem il-
lorum videtur necessario sequi infinitas in actu ex
visione omnium possibilium in Verbo.

Quod in hunc modum declaro in primis, quod
attinet ad extensivum augmentum visionis beatifi-
cæ: nam videtur ille modus ratiocinandi de augmē-
to extensivum, supponere, visionem illam per addi-
tionem entitativam extendi ad obiecta secundaria,
visa in Deo, sicut in obiecto primario: ita ut illa visio
sit suo modo composita in sua entitate, & in ea pos-
sit intelligi aliquid entitatis, quo attingit Deum præ-
cise; & aliquid aliud illi addi, ut perfectius videns
Deum, attingat etiam creaturas in ipso & hoc addi-
tū, eo esse maius in sua entitate, quo plures creaturæ
per talem visionem attingi possunt, ac denique si vi-
sio Petri non extenditur ad videndas decem creatu-
ras in Deo, ut augeatur & extēdatur ad vndeimam
aliquam partialem entitatem illi esse addendam. Et
iuxta hunc conceptum recte concluditur, non posse
intelligi illam visionem actu terminatam ad infinitas
creaturas possibiles, quin intelligatur actu habe-
re infinitum augmentum secundum hunc modum
compositionis & augmenti. Verumtamen hic mo-
dus compositionis in actu visionis beatæ, prout ad
Deum in se, & ad creaturas in Deo terminatur, non
existimo esse verum, ut nuper in 1. 2. in materia de
beatitudine docui, & hac potissimum ratione proba-
baui. Quia, si visio illa intelligitur composita &
actua-

quæta per vnionem, & additionem partialium entitatum, vel illæ entitates partiales sunt etiam compositæ & diuisibiles in infinitum, sicut sunt partes quantitatis, & gradus intensiōis, aut sunt indiuisibiles omnino, & vniuntur sicut materia & forma, vel alio simili modo. Neuter autem modus compositionis potest habere locum in visione beata respectu illorum obiectorum. Quod sic ostendo. Nam in priori compositionis modo, duo intercedant, quæ nec ratione subsistunt, nec satis intelligi possunt. Vnum est, quod illæ duæ partes entitatis visionis terminatæ ad Deum, v. g. & ad Angelum in Deo visum, sint iterum diuisibiles, & compositæ entitatie, non secundum intensiōem ex parte subiecti: nunc enim non agimus de latitudine & compositione pure intensiua, de qua statim, sed agimus de extensiua in ordine ad obiectum: secundum hanc ergo considerationem, & compositionem, non est vnde illa pars visionis (vt sic dicam) quæ terminatur præcise ad Deum, sit diuisibilis, neque illa quæ terminatur ad angelum, quia neque ex parte subiecti habent partes, vt per se constat, quia subiectum est indiuisibile: neque ex parte obiecti, quia etiam singula obiecta in exemplo posita, sunt indiuisibilia, & in ordine ad illa sunt singulæ illæ partes indiuisibiles, quia illa pars visionis, quæ versatur præcise circa Deum, tota tendit in Deum secundum idem, & nec mente fingi potest, quod in illa sit aliqua particula, quæ videatur aliquid in Deo, & alia, quæ videatur aliquid aliud: quia suppono, per totam illam videri solum id, quod est formaliter Deus, in quo non potest illa partitio fieri. Idem argumentum fieri potest de alia parte, prout terminatur ad Angelum: non possunt ergo illæ partiales entitates esse amplius diuisibiles extensiue, seu ex parte obiecti. Atque hinc facile constat, idem esse dicendum, etiam si obiectum creatum, visum in Deo, sit materiale vel compositum, tum quia videtur indiuisibili modo seu per modum vnius, tum etiam, quia, si illa visio, prout terminatur præcise ad Deum, indiuisibilis est, non potest compositionem facere per modum continuationis cum alia entitate partiali diuisibili, vt constat ex natura talis compositionis, & statim amplius declarabo.

Hinc colligitur secundum, quod proposui, scilicet non posse intelligi, quomodo illæ duæ partes vniuntur ad componendam vnam visionem, nam si vtraque illarum est indiuisibilis, non possunt vniri per modum continuationis: quia hæc compositio requirit latitudinem in partibus, & quod non secundum se totas coniungantur, sed solum in aliquo extremo seu termino communi indiuisibili. Nec etiam possunt vniri proxime & immediate, secundum se totas, quia hic modus vnionis non intercedit, nisi inter subiectum & accidens, materiam & formam, & in vniuersum, inter potentiam & actum, vel cum proportionem ad illa: at vero in præsentem nulla ratio potestæ & actus inter illa duo intercedit: quia vtraque pars est per modum actus secundi & vltimi, & per se tendit in suum obiectum. Neque etiam explicari potest, quis modus vnionis inter illas duas partes intercedat, nec quæ sit ratio, ob quam illæ duæ entitates in vnam coalescant. Nam, si quæ esset, maxime quia tendunt in obiecta non æque primo, sed cum ordine intendo vnum in alio: sed hæc ratio potius probat, actum esse indiuisibilem, quam esse sic compositum, vt statim declarabo. Atque hinc etiam fit, licet singular illa visio indiuisibilis, prout terminatur ad Deum, & diuisibilis, prout terminatur ad obiecta creata, non posse intelligi vnionem inter illas partes: neque enim esset vnio per modum continuationis, quia neutrum extremum talis vnionis potest esse indiuisibile, sed solum potest esse terminus, & imperfectum quid in tali genere entitatis, quod hic cogitari non potest de illa visione, prout terminata ad Deum. Neque etiam potest interuenire aliud ge-

Fr. Suarez. Tom. II.

nus vnionis, propter eandem rationem factam. Quinimo, etiam si gratis daremus, illas partes visionis esse aliquo modo diuisibiles, non posset intelligi, quo communi termino copularentur, quia ille communis terminus deberet esse proportionatus visioni, & eiusdem ordinis & habitudinis: ergo oportere, vt haberet ordinem ad obiectum aliquod, quia tota visio secundum se totam, & secundum totum, quod in illa est, tendit in aliquod obiectum, illudque representat, alioquin esset in tali actu aliquid, quod degeneraret à natura visionis, & nullo modo completeret in illa representatione obiecti adequati eius, quod est contra naturam visionis, & prorsus impertinens ad integritatem seu complementum eius: si ergo duæ illæ partes visionis vnico communi termino vniuntur, necesse est, vt ille terminus aliquod obiectum respiciat, vel ergo respicit Deum tantum, & sic non esset aptus ad terminandum alteram partem, quæ tendit in angelum. Atque eadem ratione non potest respicere angelum tantum, quia non posset terminare alteram partem, quæ tendit in Deum. Et præterea est communis ratio, quia nulla est, ob quam ad vnum obiectum potius, quam ad aliud, terminetur. Neque etiam potest terminari ad vtrumque, tum quia esset alterius rationis à singulis partibus: & quia illud indiuisibile attingit vtrumque obiectum, melius dicitur, totum actu esse indiuisibilem, & simul representare Deum, & creaturam in ipso, quia non est maior ratio de illo indiuisibili, quam de toto actu.

Atque hinc sumitur alia ratio à priori, quia per hæc visionem non videntur Deus & creatura (v. g. angelus) concomitanter solum, & æque primo, vt in principio huius sectionis supposui & ostendi: quia, nec hoc esset videre vnum in alio, nec posset tunc ratio reddi, cur illa obiecta tam diuersi ordinis vno actu viderentur. Videntur ergo cum ordine ex parte obiectorum, videndo, scilicet vnum in alio: ergo non potest in illa visione intelligi aliquid entitatis, attingens præcise creaturam, quod non etiam attingat Deum: quia nihil est in illa visione, quod primario attingat creaturam, sed secundario, & in Deo, ac per Deum: ergo ille actus indiuisibiliter attingit Deum, & creaturam in Deo. Et confirmatur, quia per illam visionem ita videntur Deus & creatura, vt videatur distinctio eorum, & habitudo creaturæ ad Deum in ratione participationis dependentis à Deo: ergo necesse est, vt sit indiuisibilis entitas, quæ hæc omnia attingit: quia non potest representare habitudinem & distinctionem, nisi representando extrema: & ita eadem indiuisibili entitate, qua representatur vnus, representantur etiam alia.

Vltimo tandem hoc persuaderetur, quia aliàs non potest intelligi, quo modo de facto visio animæ Christi attingat infinita sine augmento infinito secundum partiales entitates: hoc autem modo facillime hoc intelligitur, vt inferius declarabitur.

Concludo igitur, visionem beatam non attingere Deum & creaturas in Deo per compositionem, nec per augmentum, quod fiat per additionem partialis entitatis, sed per indiuisibilem entitatem tantæ perfectionis, quæ potens sit representare, non solum Deum præcise, sed etiam vt continet has vel illas creaturas: exclusio enim priori modo, non potest alius excogitari, quo possit eadem visio ad Deum primario, & ad creaturas in Deo, & secundario terminari. Quocirca, quamuis, cæteris paribus, visio Dei perfectior sit, quo plures vel meliores effectus in ipso videntur: hæc tamen inæqualitas non consistit in aliquo partiali augmento, vel intensiōe, sed in perfectiori entitate indiuisibili ipsius visionis, non quod vna sit diuersæ speciei ab alia, neque essentialiter perfectior: conueniunt enim in primario obiecto, à quo habent essentialem speciem & perfectionem: sed quod intra eandem speciem vna sit perfectius

Oo 3 indi.

indivisibilem, seu perfectiorem entitatē indivisibilem habet, quam alia: hæc enim inæqualitas intra eandem speciem non repugnat, vt ex Metaphysica suppono. Vnde etiam fit, vt vna & eadem visio Dei, qua videntur in Deo pauciores effectus seu creaturæ, non possit per aliquod augmentum crescere ad plures creaturas in Deo videndas, sed oportebit omnino visionem mutari, & ablata imperfectiori, perfectiorem dari, si beatus crescere debet in visione creaturarum in Verbo. Ratio est clara ex dictis, quia res indivisibilis, vt talis est, non recipit augmentum: sed visio eadem indivisibiliter attingit Deum, & creaturas in Deo: ergo secundum eam rationem non potest augeri: sed necesse est, vt vel easdem res semper manifestet, vel, si plures manifestandæ sunt, mutetur visio. Confirmatur, quia si visio eadem augenda esset, illi addenda esset aliqua entitas partialis, quia alio modo nequit intelligi augmentum, præsertim extensivum: ostendimus autem, talem entitatem non posse addi, neq; vni priori entitati: ergo repugnat tale augmentum.

Illatio ex dictis.

Atq; hinc tandem colligitur id, quod in hoc discursu intēsum est, ad intelligendam visionem creaturæ Dei, qua videantur in ipso omnia possibilia, non oportere, in illa visione concipere infinitum augmentum entitatis talis visionis quasi extensivum ex parte obiecti, per additionem partialis entitatis, ad eum modum, quo censent multi augeri habitum, cum ad plures conclusiones seu actus extenditur: iam enim ostensum est, hoc genus augmenti non reperiri in visione beata: satis ergo esset intelligere visionem indivisibilem, habentē perfectissimam entitatē in illa specie visionis, quæ vna habitudine, vt sic dicam, seu vna representatione indivisibili attingeret Deū, & representationem omnia, quæ in ipso sunt formaliter vel eminenter, sicut ipsa visio increata Dei indivisibiliter hæc omnia representat, ex vi perfectæ representationis ipsius essentia Dei: sic enim illa visio creata, esset participatio visionis increatæ, & modo quodam indivisibili participaret illa perfectionem, cum quadā æqualitate extensiva ex parte obiecti, non tamen cum æqualitate simpliciter, quia haberet minorem claritatem & perfectionem intēsum, & esse participatum. Sicut angelus ab æterno productus, haberet quandam æqualitatem quasi extensivam cum Deo in duratione, quia semper cum illo coexistisset, non tamen haberet æqualitatem simpliciter, quia eius duratio esset intensius minus perfecta, & non necessaria ex se, sed dependens. Igitur ex hac infinitate extensiva non videtur posse immediate concludi, hanc visionē esse impossibilē.

Visio creata possibilia omnia eminenter in Deo contenta, attingens non necessario infinitum.

Ex his ergo facile videtur demonstrari posse, nullam etiam infinitatem intensivam necessario sequi in visione beata creaturæ ex hoc præcise, quod attingeret omnia possibilia, quæ in Deo eminenter continentur. Probat ex dictis, quia quod vna visio beata representet plures vel pauciores creaturas in Deo, non provenit ex intensione visionis, sed ex perfectiori entitate individuali ipsius visionis: ergo, quod representet omnes, non provenit ex infinita intensione; neq; ad hunc effectum erit, per se loquendo illa intensio necessaria. Antecedens, præterea, quæ dicta sunt, declaratur primo, quia, si visio Dei sit vt vnum, & per illam videatur in Deo species humana v. g. etiam si intendatur & fiat vt duo, non extendetur ad plures creaturas, sed per illam videbitur Deus clarius, & similiter humana species in Deo: ergo extensio visionis ad plura obiecta secundaria, non provenit ex intensione. Antecedens patet, quia, si illa visio vere intenditur, illi gradus intensiōis sunt per se subordinati, ita vt secundus natura sua ponat primum, & tertius secundum: at vero representatio speciei humanæ vel alterius non habent inter se eam subordinationem, vt per se notum est: ergo ex vi intensiōis præcise non potest fieri illa ex-

tensio ad representandas alias species. Secundo quia augmentum intensivum vt sic, totum est ex parte subiecti per maiorem conatum potentia, & consequenter per maiorem radicationem eiusdem actus in eodem subiecto circa idem obiectum: ergo necesse est, totam intensiōem versari circa easdem res visas: nam, si conatus potentia extenderetur ad nova obiecta, etiam secundaria, non necessario cresceret in intensiōe & claritate circa primum obiectum vt sic; ergo hæc duo argumenta sunt diversarum rationum, nec vnum ex alio necessario consequitur, neque è conuerso. Quo fit, vt eadem numero visio quæ representat Deum, & decem creaturas in ipso, possit esse, & intensa, & remissa, illas decem creaturas, clarius, vel minus clare representando, & non plures, neque pauciores; & è contrario fieri potest, quod duæ visiones sint inæquales in representando plures vel pauciores creaturas, & tamen, quod in gradibus intensiōis sint æquales. Ac denique non repugnat, visionem, quæ ad plures creaturas extenditur esse in intensiōe & conatu operantis remissionem. Sicut angelus inferior videt interdum in vno principio omnes conclusiones, quas videt superior, licet hic maiori claritate illas & non plures videat. Interdum vero fieri potest, vt plures conclusiones vnus actu consideret, quam alius in eodem principio, quamvis actu minus intensio, seu minori conatu. Sunt ergo hæc duo, intensio, scilicet, & extensio visionis, quasi duæ quantitates diversarum rationum, quarum altera potest esse maior, etiam si altera minor sit, & è contrario: sicut actus charitatis erga Deum potest esse inferior, & actu non extendi ad proximum, & aliquando è conuerso, potest actus simul esse circa Deum & proximum, & minori conatu & intensiōe fieri. Ex hoc autem principio, quod verissimum esse existimo, aperte concluditur, ex vi comprehensionis extensivæ tantum omnium, quæ eminenter in Deo continentur, non sequi per locum (vt aiunt) intrinsecum, visionem illam esse infinite intensam, aut procedere à lumine gloriæ infinite intensio. Quia illa perfectio extensiva non conueniet illi ex vi intensiōis, sed ex vi sue entitatis individualis indivisibiliter. Et, hoc principio posito, nullam vim habet supputatio: Ad videndum tot creaturas requiritur visio, vel lumen tam intensum, & ad plures intensus: ergo ad infinitas infinite intēsum. Negatur enim antecedens, quia non requiritur certa intensio, sed solum talis indivisibilis entitas visionis, quæ, si existat, licet remissa, manifestabit eadem omnia: & si eadem fiat intensior, non representabit plura, sed eadem clarius: imo etiam si habeat plures gradus intensiōis, non manifestat quasdam res per vnum gradum, & alias per alios, sed omnes per quolibet gradum, quia omnes gradus tendunt in idem obiectum, eiusque representationem, clariorē reddunt, quod non possent facere, si res diversas representarent. Igitur licet daretur visio Dei, representans omnes creaturas possibiles, non necessario esset infinite intensa. Imo illam ex potest in infinitum intendi, sicut potest in infinitum intendi amor beatificus Dei, etiam si ad nova obiecta non extendatur.

Obijcies. Qui videt in Deo omnes creaturas, videt omnem totam (vt sic dicam) intensiōem omnipotentia Dei: ergo videt infinitam Dei veritatem intensivæ: ergo actu infinite intēso. Antecedens probatur, quia licet in effectibus illa sit extensio quædam, in virtute tamē ipsa effectrice est intensio, quia ex perfectione eius intēsum provenit, quod ad tot effectus, & in infinitum perfectiores extendatur: ergo ex cognitione omnium effectuum in diuina omnipotentia colligitur, illam potentiam cognosci secundum totam intensiōem perfectionis suæ.

Respondetur, negando secundam consequentiam; committitur enim æquiuocatio: aliud est enim videre totam intensiōem obiecti, aliud videre totam inten-

intensione, totoque conatu, quo potest illa intensio obiectiua à vidente videri. Recte ergo colligitur illo argumento, diuinam perfectionem obiectiue videri infinite, id est, secundum infinitam intensionem obiectiuam: non tamen inde necessario sequitur, videri infinita intensione ex parte videntis, quia potest videri maiori & minori conatu vel claritate. Quin potius omnes videntes Deum, vident totam eius infinitatem intensionem; quia illa simplicissima, prorsusq; indiuisibilis est, licet finite videant. Is autem, qui videret in Deo omnia possibilia, peculiari modo videret totam illam infinitatem, quodammodo penetrando totam illam ex parte obiecti, quatenus ex parte illius distincte videret continentiam eminentialem omnium rerum in ipsa: non tamen inde necessario sequitur, quod videret toto conatu possibili ex parte videntis, & consequenter neq; infinita intensione.

Ex his ergo satis concludi videtur, nullam necessario sequi actualement infinitatem ex visione creata Dei, etiam si per illam omnia possibilia in Deo ipso videantur. Hinc vero retorquendam censo esse rationem, & concludendum impossibile esse talem visionem. Nam, vel illa finita est, vel infinita. Finita, esse non potest sufficiens ad comprehendendum Dei immensitatem, & representandum adæquate totum Deum secundum omnia, quæ in ipso formaliter & eminenter continentur ac representabilia sunt. Infinita autem, nec admittitur, neque esse potest, ita ut ad illum effectum sufficiat: ergo, Minor quoad priorem partem, ex terminis per se nota visa est Sanctis Patribus. Hinc est enim id, quod Gregorius ait, lib. 18. Moral. cap. 39. *Quantum ad immensitatem Dei quidam nobis modus figuratur contemplationis, quia eo ipso ponere circumscribimus, quo creatura sumus.* Et loquitur de visione beata, quam dicit, hoc ipso, quod creata est & finita, non posse circumscribere immensitatem Dei: circumscribere autem non significat, intensione aut clare videre, sed veluti intra se capere totam illam immensitatem; totamque eius quasi extensionem in se completi. Et Theologi omnes non alia ratione probant, creaturam non posse comprehendere Deum nisi quia finita est, ut constat ex D. Tho. 1. p. q. 12. art. 7. Bonau. in 3. dist. 1. 4. art. 1. quæstione 2. Richard. artic. 1. quæst. 1. Scot. quæst. 1. ad 1. Durand. quæst. 1. art. 10. Maiore. 4. d. 49. quæst. 15. & aliis infra citandis. Ratio erga ex ipsis terminis colligenda est, quia inter finitum & infinitum non potest esse adæquatio: illa autem visio est simpliciter finita: cognoscibilitas vero Dei, & ut sic loquar, representabilitas est simpliciter infinita: quomodo ergo potest intelligi, quod adæquet representatio visionis totum illud obiectum, & comprehendat illud, etiam extensione? Confirmatur ac declaratur, nam plus distat omnis visio creata possibilis à perfectione illius obiecti, quam distat visio, quam inferior angelus habet de superiori, à perfectione ipsius angeli superioris: sed angelus inferior non potest superiorem comprehendere tali visione, non solum ex defectu intensionis vel claritatis, sed etiam quia non potest totum illud obiectum distincte ex parte obiecti intra se capere, eo quod cognoscibilitas obiecti superet capacitatem cognoscentis: ergo multo magis superabit essentia diuina quameunque visionem creatam possibilem.

Dices, argumentum concludere, non posse virtute naturali, quomodo inferior angelus non potest plene capere superiorem, secus autem esse virtute supernaturali, seu per diuinam eleuationem. Respondetur, in primis argumentum esse proportionale, & ita procedere de potentia iam eleuata. Itaque magis distat omnis potentia creata, quantumuis eleuata, ab essentia diuina in ratione & proportionem obiecti & potestatem, quam distat inferior angelus à superiori, quia illa est distantia infinita & diuersi ordinis, hæc

autem finita. Deinde dicitur, hic non habere locum eleuationem, quia loquimur de visione ipsa, quæ non est amplius eleuabilis ad representandum, quia ex natura sua formaliter representat. Comparando ergo actum ad actum, respectu suorum obiectorum, quæ naturaliter representant, procedit ratio facta; & secundum eam rationem magis limitatus & improporcionatus est actus visionis creatæ ad representandum adæquate Deum, quam intellectio inferioris angeli ad representandum inferiorem.

Altera vero pars superius assumpta, scilicet, illam visionem non posse esse infinitam, ex superius dictis clara est: aut enim esset infinita extensione ex parte ipsius visionis, id est, per verum argumentum & additionem realem. Et hoc non, tum quia repugnat, dari aliquod infinitum in actu huiusmodi, tum etiam, quia extensio actus ad plura obiecta, non fit hoc genere augmenti, ut declaratum est. Vel esset infinita intensio in intensione graduale. Et hoc non, quia etiam huiusmodi infinitum in actu repugnat esse, & etiam, quia hæc intensio nihil per se confert, ut actus extendatur ad plura obiecta, ut etiam probatum est. Vel esset infinita intensio intensioe perfectionis & essentia. Et hoc non, quia hæc intensio non est alia, quam essentialis perfectio rei, & ideo nulla potest esse visio sic infinita intensioe, nisi quæ est essentialiter infinita: huiusmodi autem est sola increata visio. Quod si dicas, hoc esse verum de visione sic infinita simpliciter, tamen secundum quid & obiectiue posse dari visionem sic infinitam: respondeatur, hanc esse petitionem principij: quia esse hoc modo infinitam secundum quid, nihil aliud est, quam esse in se simpliciter finitam, representare autem adæquate rem infinitam: & hoc est, quod in priori parte probauimus esse impossibile. Atque hoc sensu dixit semper Diu. Thomas, ad videndum omnia possibilia in Deo, necessariam esse visionem comprehensiuam, & infinitam intensioe, non intensione graduum & accidentali, sed perfectionis & essentiali. Et simili modo dixit Caietanus, dist. quæst. 12. articulo 8. videre in Deo omnia possibilia, & videre Deum infinite, sese mutuo consequi: sic etiam dixit Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 56. §. Pro solutione, cognoscere omnia in causa, esse comprehendere causam: & Soto in 4. distinctione 49. quæstione 3. articulo 3. concl. 5. ad 2. dixit, visionem omnium in Deo, necessario connecti cum infinita claritate: hoc enim est verum, non de infinitate graduale, sed de essentiali, ut à nobis declaratum est. Atque hæc ratio sic declarata videtur mihi sufficientissima pro materie capacitatem & altitudine.

Dico secundo: Anima Christi neque in actu primo, seu habitu videt omnia possibilia in Deo. Hæc conclusio videtur mihi necessario sequi ex precedenti, supposita perfecta natura huius scientiæ beatæ, de cuius ratione est, ut semper sit in actu secundo, quia est perfectissima scientia & immutabilis. Et confirmatur seu declaratur hoc modo, quia vel actus ille primus potest interdum reduci ad actum secundum, saltem successine cognoscendo nunc has creaturas in Deo, nunc alias: vel nunquam potest omnino variare actum secundum: si hoc posterius dicatur, gratis fingitur talis actus primus, & reddi non potest ratio, cur intellectus habens sufficientem actum primum, non possit per voluntatem applicare ad actum secundum, nisi fortasse ab extrinseco à Deo impediatur: quod si perpetuo impediendus erat, superflue illi datus esset talis primus actus. Si vero dicatur primum, sequitur in ipsa visione, & beatitudine animæ Christi, esse posse varietatem, ita ut nunc sit beator, postea minus beata, vel è contrario.

Neque enim dici potest, hanc varietatem esse in solo obiecto secundo, non in primario, quia, cum creaturæ non videantur illa visione, nisi in Deo ipso,

non potest variari circa creaturas, quin varietur circa Deum. Neque etiam refert, si dicatur variari quidem circa Deum, semper tamen cum æquali perfectione, quamvis in ordine ad diversas creaturas: tū quia hoc ipsum esset magna imperfectio in tali visione: tum etiam quia qua ratione posset hoc modo variari, posset etiam intendi, & remitti: cur enim quoad vnum subiceretur voluntati vidētis, & non quoad aliud?

Quod vero quidam dicunt, posse visionem illam successiue variari ex parte obiecti, seu creaturarum cognitarum, nulla facta mutatione in ipsa intelligi potest: quia, vt variæ creaturæ cognoscantur, necessaria est varia representatio, varius effectus formalis, atq; adeo varia perfectio cognitionis, ac denique, quia sine mutatione alicuius extremi non potest intelligi varia habitudo, & cognitio. Vltimo confirmatur, quia hic actus primus, quo anima Christi dicitur cognoscere omnia, vel est ipsa visio (vt dicebat Scotus) & hoc non, vt efficaciter videtur probatum, referendo eius opinionem, quia visio ipsa essentialiter est actus secundus: vnde quamdiu eadem omnino immutata manet, eodem modo constituit vidētem in actu secundo, & respectu eiusdem, quod si aliquid per eam denuo videndum est, aliquid ei addi oportet, vt nuper probatum est. Vel hic actus primus, est ipsum lumen gloriæ, & hoc potest dupliciter intelligi. Primo, quod lumen gloriæ sit ex se sufficiens ad videnda simul omnia, quæ in Deo continentur, licet non habeat in anima Christi actum ad æquatum. Et hic sensus est falsus, tum quia sequitur, illud lumen esse infinitum, vt ostēdi: tum etiam, quia sequitur, lumen illud esse sufficiens, ad comprehendendum Deum, saltem extēsiue: tum deniq; quia sequitur, non habere actum ad æquatum lux virtuti respectu visionis Dei, quamvis illum habere possit, quod sine fundamento diceretur, cum ad perfectionem non pertineat, sed potius ad defectum perfectionis. Alio modo id intelligi potest, quia successiue potest anima Christi eodem lumine has vel illas res in Verbo videre, & hoc non satis est, quia, licet demus, eodem lumine gloriæ, quo anima Christi nunc videt aliquas creaturas in Deo, potuisse videre alias, & non istas, & sic in infinitum (id quod etiam incertum est, & sub opinione) tamen hoc neque arguit singularem perfectionem in illa scientia, sed commune fere est omnibus beatis, neque satis est, vt dicatur omnia scire in actu primo, sicut, licet eodem lumine intellectuali possit quis quascunque res cognoscere, non tamen omnes scit in actu primo, quia non omnium habet species, neque est in potentia proxima, vt possit, cum velit, has vel illas res contemplari: at vero intellectus animæ Christi informatus hoc lumine, non est ita proxime dispositus ad cognoscendum in actu secundo omnia possibilia, etiam successiue, quia non habet proprie species rerum omnium in ordine ad hanc scientiam, neq; scientiam diuinam per modum speciei vnitam, nisi in ordine ad talem modum videndi ipsam: vnde nec potest suo arbitrio res alias per illam visionem contemplari, ergo.

Dico tertio: Anima Christi videt in Verbo aliqua ex rebus possibilibus, quæ nunquam erunt. Videtur certa, & communis conclusio: & eam expresse affirmat D. Thom. hic articulo 2. & potest aliquo modo probari ex illo Matth. 11. & Luca 10. *Sin Tyro & Sydone facta essent virtutes, &c.* vbi Christus reuelat aliquid possibile, quod fuisse futurum in eo casu, quod tamen absolute futurum nunquam fuit; facit illud Matthæi 26. *Possunt rogare Patrem, &c.* Ex quibus locis colligitur, animam Christi hæc possibilia cognouisse, sed non conuincitur vidisse illa in verbo, potuisse enim illa scire scientia infusa, sic tamen probabilis obiectura, etiam scientia beata, quæ perfectissima est, illa cognouisse. Ex articulo etiam patet

secundo D. Thomæ sumitur hæc ratio, quia multa possunt fieri à creatura, quæ nunquam fient, sed anima Christi videbat in Verbo omnia, quæ sunt in potentia creaturæ, quia comprehendebat ipsam, ergo, Deniq; verisimile est, etiam alios beatos videre non nullas res possibiles, quæ nunquam fient, vt constat ex 1. p. q. 12.

Ad fundamentum Magistri, quod ex quibusdam testimoniis sumebatur, respondet D. Tho. Christum cognouisse omnia, quæ habent rationem entis in aliqua differentia temporis, de quibus fit proprie illa distributio. Dicit enim potest, in eo fuisse omnem scientiam, quæ secundum potentiam ordinatam à Deo communicatur alicui intellectui creato, sicut in simili supra de gratia dictum est: & hoc satis est, vt dicatur habere omnes thesauros sapientiæ & scientiæ, & nihil ignorare. Deinde disputatione sequenti videbimus, an saltem per scientiam infusam, omnia possibilia sciat.

Ad Henricum & Durand, negatur, cum visione Dei esse necessarium coniunctam cognitionem omnium rerum & quidditatum, quæ in ipso eminenter continentur: cum enim illa visio non sit comprehensiuua Dei, & posset esse magis, vel minus perfecta, posset per illam plura, vel pauciora videri in Verbo, Neq; Durand satis consequenter loquitur, quia posita determinatione diuinæ voluntatis, vel scientiæ ad talia obiecta futura, fere eadem est ratio cognoscendi tales res futuras in Verbo, quæ est cognoscendi res possibiles: nec potest etiam vitare comprehensionem, tum quia ad comprehendendam potentiam non oportet cognoscere, quid futura sit, sed satis est, comprehendere, quidquid potest facere: tum etiam, quia anima Christi videt in Verbo, quidquid futurum est in qualibet differentia temporis, vt iam dicam. Et eadem rationes vigent contra Henricum, quia nulla est ratio, cur magis necessario videantur omnes species rerum in Deo viso, quam omnia indiuidua, cum tam indiuidua, quam species, contineantur eminenter in Deo, & represententur in diuinis ideis.

Verum tamen est, rationem sumptam ex comprehensione non ita conuincere contra Henricum, quod sit impossibile videre in Deo omnes rerum species possibiles, esto non sit necessarium: nam si viderentur species, non visis omnibus indiuiduis, non videretur certe comprehendi Deus, quia omnipotentia Dei per se primo respicit, non tantum species, sed etiam indiuidua, & infinita eius perfectio eminenter omnia continet. Sed quamvis illa ratio directè non ita conuincat, tamen ratio facta de lumine infinito optime contra hanc sententiam procedit, & inde consequenter efficitur, tale lumen, non solum ad cognoscendas omnes species, sed etiam ad omnia indiuidua sufficere.

Vltimo ex dictis in hac, & sectione præcedenti aperte colligitur, quam sit verum, quod D. Thomas dixit art. 4. ad 3. hanc scientiam beatam Christi, licet perfectissima sit omnium, quæ de potentia ordinaria esse possunt; tamen de absoluta potentia posse esse perfectionem, imo semper in infinitum posse dari aliam perfectionem, quia nunquam potest adequari suo obiecto primario, neque illud comprehendere, neq; omnia cognoscere, quæ in illo continentur: ergo semper potest perfectius tendere in obiectum suum, & plura in illo videre, atque adeo visionem ipsam increatam Dei perfectius participare, quod non solum in diuersis subiectis, sed etiam in eodem verum est, vt satis contra Caietanum in superioribus diximus. Et eadem ratione posset illa eadem visio in intentione crescere, vt ex dictis patet.

D Thom.
Matth. 11.
Luc. 10.

Matth. 26.